[דעות](#)

חמוש הרים ידיים ונופף בדגל לבן. מפקד בכיר אמר: בצעו ירי על מנת

    שמירה קריאת זן

הריסות במחנה הפליטים אל-בורייג' בעזה, בספטמבר. במקום שהיו בו בעבר שכונות ובתים יש עכשיו חול ים ואבק צילום: AFP/EYAD BABA

חיים הר־זהב לעקוב

20:00 • 04 בדצמבר 2024

באמצע ספטמבר ניסו חמישה צעירים פלסטינים לחצות את השטח שמוחזק בידי צה"ל מנחל עזה באזור נוסיראת צפונה, לכיוון העיר עזה. האזור הזה קיבל מזמן את השם "מסדרון נצרים", על שם ההתנחלות שהיתה שם בעבר (או "מסדרון בארי", כמו שבצה"ל מנסים לגרום לו להיקרא). אבל זה איננו מסדרון, כי בניגוד למסדרון בהגדרתו המילונית, השטח הזה אינו מוביל משום מקום לשום מקום. הוא מלבן של כ־50 קילומטרים רבועים, שצה"ל אוחז בו ותוחם בין ישראל ממזרח, העיר עזה מצפון, נוסיראת ואל־בורייג' מדרום והים התיכון ממערב.

עוד בתחילת המלחמה הגדיר צה"ל את נחל עזה — אפיק שזורם בו סחי שחור של ביוב וטינופת, כקו שלפלסטינים מותר להיות רק מדרום לו. בשלב התמרון בצפון הרצועה, זה שהחל אחרי הטבח באוקטובר ונמשך עד סוף 2023, הורה צה"ל שוב ושוב לעזתים [לנוע אל הנחל והלאה ממנו](#). רובם שעו לאזהרות ונמלטו דרומה, כשהם מותירים את צפון הרצועה נטוש ברובו מתושביו. אמנם ההערכות מדברות על בין 100 ל־300 אלף תושבים שנותרו בצפון הרצועה, אך זהו מיעוט זניח לעומת מספר התושבים שהיו שם לפני 7 באוקטובר.

חמשת הפלסטינים ידעו את כל זה. הם החלו צועדים צפונה, וחיש מהר נלכדו בידי כוח של גדוד המילואים שלי, שהגיע לגזרה רק כמה ימים קודם לכן. הם נאזקו, ואחרי שעיניהם כוסו בפלנלית הובאו לאחד המוצבים הגדולים. לאחר זמן לא רב הגיעו אנשי יחידה 504 לחקור את העצורים, כשהם מקפידים להפריד ביניהם בזמן החקירה ואחריה.

- [יורים, מתעללים, צוחקים ומספרים לכל העולם](#) | יוענה גונן
- [בעקבות החורבן בעזה, בעולם מגדירים פשע נגד האנושות מסוג חדש: דומיסייד](#) | נטע אחיטוב

- ישראל מבססת את הישארותה ברצועת עזה עד סוף 2025, לפחות. כך זה נראה בשטח | יניב קובוביץ

החקירה לא נראתה אלימה, ובין לבין השומרים מגדוד המילואים נתנו לעצירים מים. היחס, כך נראה, היה מכבד ככל שהסיטואציה מאפשרת. לקראת ערב היה על החוקרים להחליט מי מהחמישה ישוחרר, אם בכלל, ומי יועבר להמשך חקירה בארץ. "רואים שאתם פה רק כמה ימים", אמר לי בחיוך אחד החוקרים כששאלתי מה ההחלטה ואיך לבצע את השחרור של אלה שאינם דרושים להמשך חקירה. כששאלתי איך הוא יודע שאנחנו חדשים, חייך שוב וענה: "כי אתם עדיין מביאים שבויים".

חיי אדם ברצועת עזה שווים פחות מחיי אלפי הכלבים המשוטטים שמסתובבים בה ומחפשים אוכל. בשעה שיש פקודה ברורה האוסרת לירות בכלבים, אלא אם כן סכנה ממשית נשקפת לחייל כשמלתעות הכלב נעוצות בו, בבני האדם מותר לירות בלי הגבלות של ממש, למעט הגבולות המוסריים האישיים של החייל האוחז בנשק.

29 שנים חלפו מאז התגייסתי לצה"ל ולמדתי את המסמך ושמו "ערכי צה"ל", שהוחלף אחר כך ב"רוח צה"ל", ואחר כך ב"קוד אתי למלחמה בטרור". כולם ניסו לייצר מסגרת מעין־תקנונית של הנחיות וכללים, שתאפשר לחיילים לשמור על נורמטיביות כשהם מבצעים את משימתם. כל אלה הושלכו מהחלון מאז 7 באוקטובר. כלומר, רשמית הם עדיין בתוקף, אך מעשית איש הישר בעיניו יעשה.

השיא היה כשמפקד בכיר קיבל דיווח על אדם לא חמוש שהרים ידיים ונופף דגל לבן, והוא אמר: "בצעו ירי על מנת" (להרוג)

המשימה בגזרת נצרים היא פשוטה: אנחנו שם כי אנחנו שם (ואין מי שיודע להסביר באמת מה אנחנו משרתים בשהותנו שם). צה"ל בנה מוצבים רבים בגזרה, רובם בתוך "איתורים" (השם המכובס לבתים: אם קוראים לבית של משפחה בשם "איתור", קל יותר למצפן המוסרי הפנימי לקבל את השימוש בו, או את השמדתו) ומיעוטם מוצבים גדולים, שאפילו מחוברים למים זורמים שמגיעים בצינור ממדינת ישראל.

בעבר טענה הממשלה שהיא מחזיקה באזור הזה כדי שישמש קלף מיקוח בעסקה לשחרור חטופים. במצב כזה, יסכימו כולם, מדובר במשימה

ערכית מאין כמוה: הייתי מסכים לשבת שם עוד ארבעה חודשים בלי לצאת הביתה, לו ידעתי שבכך אני מקרב את שחרור החטופים. אבל בסוף אוגוסט החליט הקבינט כי ציר פילדלפי ואזור נצרים לא ישמשו קלפי מיקוח בעסקת חטופים, ובכך נשמט הבסיס המוסרי להחזקת השטח.

כשהגענו לגזרה שמענו את ההרצאה של מפקד האוגדה כמה ימים אחרי החלטת הקבינט; הוא אמר שהמשימה היא ערכית ואסטרטגית. אמר ולא פירט. הפסימיסטים יגידו שהוא לא רצה לומר שישראל מתכננת לגרש את כל הפלסטינים מצפון הרצועה ולבנות בה התנחלויות. להערכתי, הוא פשוט היה נבוך, כמו כולנו, כי החלטת הקבינט גרמה לכך שהמשימה של החזקת השטח לא שירתה עוד מטרה כלשהי שאפשר להסכים עליה או אפילו להסביר אותה.

בינתיים, עד שתתבהר המטרה, צריך לעשות משהו. אז מה עושים? השמדה שיטתית של מבנים. בשטח ה"מסדרון" הזה אי אפשר למצוא מבנה שלם שגובהו יותר מחצי מטר, למעט המבנים שצה"ל משתמש בהם. כולם פוצצו. יוצאי דופן הם האוניברסיטה האיסלאמית, שברק חירם פקד לפוצץ, ורק המסגרת החיצונית של המבנה עדיין עומדת, פחות או יותר, ובית החולים הטורקי, שעדיין עומד למרות פגיעות רבות של ירי. כל השאר איננו.

במקום שהיו בו בעבר שכונות ובתים יש עכשיו חול ים ואבק. הדיונות מכסות לאט לאט את מעט הבטון שלא התפוצץ, ובעוד כמה חודשים איש לא יוכל לנחש שהיו שם משפחות, כבישים, מכוניות, בתי ספר, שדות, חממות. רק מעט צמחים ועצים עקשניים הצליחו איכשהו לשרוד בפיצוצי הבתים וכפות ה–D9.

רוב "העבודה" בוצעה לפני שהגענו למקום. תפקידנו, שלא ברור מי החליט עליו, היה להשמיד עוד ועוד בתים מעבר לנחל עזה: המקום שאליו הורו לעזתים לעבור. המטרה הרשמית היא להרחיק את קו המגע, אך איש אינו יודע להסביר למה. הרי הפלסטינים צריכים מקום להיות בו, ולשם דרש מהם צה"ל לעבור. ועדיין, אנחנו מפוצצים להם את הבתים.

השיטה די פשוטה: פושטים על אזור מסוים, מוודאים שהוא ריק מאדם (ואם לא, מסלקים את הדיירים) ושמים חומר נפץ. פעם היה נהוג להשתמש בחומר נפץ תקני, אבל בינואר־פברואר כבר השתמשנו במוקשים ישנים והיום משתמשים בכל מיני כימיקלים כדי ליצור את הפיצוץ הנדרש. זה משקף יותר מכל את הצורך: מפעלי הנשק אינם עומדים בדרישות, ברצועה יש עוד המון מבנים לפוצץ.

נחל עזה איננו ה"גבול" בין השטח שצה"ל מחזיק לבין שאר הרצועה. הגבול הזה נמצא מדרום לו, ואיש אינו מגלה לפלסטינים מהו הקו האדום שאסור להם לעבור כשהם נעים צפונה, לכיוון המסדרון. הם מגלים זאת בדרך הקשה: יורים בהם למוות כשהם מתקרבים לקו המדומיין שעליו

החליט צה"ל והוא משתנה מדי פעם. הקו אינו מסומן בשטח, והמפקד בגזרה צריך להחליט אם לבצע ירי הרחקה (לירות סמוך אליהם כך שיבינו ששומר נפשו ירחק) או לאפשר להם להתקרב עוד ואז "לירות בהם על מנת". על מנת להרוג, הכוונה.

בין שהיו הם אנשי חמאס שבאו לאסוף מודיעין ובין שבאו להוציא חפצים מביתם וסתם היו במקום הלא נכון ובזמן הלא נכון — בשנייה שבה כדורי הצלף, או הרימון שהוטל מרחפן, או פצצת המרגמה שנורתה מרחוק פגעו בהם, הם נהפכים למחבלים באופן רשמי ונכנסים לסטטיסטיקה שתופיע למחרת בהודעת דובר צה"ל שתהלל את גבורת הלוחמים שצימצמו עוד את מצבת המחבלים ברצועה.

באחד הימים התקבלה התרעה כללית שלפיה ייתכן שבאחד הבניינים שמדרום לנחל עזה ולמסדרון יתמקם בעתיד תצפיתן של חמאס. לא שמישהו נראה מתצפת, לא שמישהו שמע על מישהו שמתצפת, לא שמישהו ידע משהו — זה היה מידע שהגיע מניתוח שטח, או משיחת טלפון שנשמעה בהאזנה כזאת או אחרת. אין לדעת, וממילא זה לא ברמתנו מבחינת חשיפה מודיעינית.

בו ברגע אותו בניין נהפך לחשוד — במידה מסוימת של צדק. אלא שבעזה מספיק חשד קל שבקלים כדי להביא למוות של פלסטינים (שכאמור, נהפכים למחבלים עם מותם). באותו בניין נראה למחרת בשעות הבוקר אדם תולה כביסה על הגג, והכטב"ם שטס מעל דיווח על כך. מיד נזכרו בגזרה בהתרעה הכללית, ומפעיל הכטב"ם נשאל אם הוא מזהה אמצעי תצפית לצד תולה הכביסה החשוד כתצפיתן פוטנציאלי. הוא אמר שלא, ושהוא רואה עוד אנשים ליד אחת מפיאות הבניין. זה לא היה יוצא דופן בשעת בוקר בלב יישוב אזרחי, אבל במהלך השיח שבין הכטב"ם לבין שאר הגורמים בגזרה מישהו השתמש במלה "מלוכלך" במקום "איש". "מלוכלך" הוא שם קוד למחבל. המלה הזאת, שאמר מישהו בשיחה בקשר, הספיקה כדי לתת אישור לטנק בגזרה לירות על הבניין.

מפעיל הכטב"ם דרש להפסיק כמעט מיד לאחר ירי הפגז וזעק "על מה אתם יורים?" ובזמן שהטנק הכין את עצמו לירי נוסף, הוחלט להפסיק. הכטב"ם והתצפיות זיהו בוודאות אמבולנסים של הסהר האדום מפנים אלונקות רבות מהמבנה שהותקף. התוצאה, לטענת הפלסטינים, היתה פצועים רבים ושמונה הרוגים, בהם ילדים.

וכך עברו הימים, כשכמעט מדי שבוע מפוצצים כמה עשרות מבנים, ומדי פעם הורגים פלסטינים שחוצים קו־אדום מדומיין. לשיא הגיעו הדברים כשאחד מהמפקדים הבכירים בגזרה הורה לירות באדם שנופף בדגל לבן והרים ידיים, כשהוא אינו חמוש ורחוק מאוד מכוחות צה"ל. כשנאמר לו שהאיש מחזיק דגל לבן ורואים בוודאות שאינו חמוש, הוא השיב: "אני לא יודע מה זה דגל לבן, בצעו ירי על מנת".

איש לא ביצע את הפקודה והיא מוסמסה כי המפקדים בשטח ידעו שזאת פקודה בלתי חוקית בעליל. אבל העובדה שהיא ניתנה מעידה יותר מכל מה שווה מסמך־ערכי־צה"ל שהכרתי. החיים של הפלסטינים ברצועת עזה תלויים בראש ובראשונה בסולם הערכים הפרטי והאישי של המפקדים ברצועה. מי שרוצה להרוג ערבים באשר הם ערבים אכן יהרוג ערבים, ואיש לא ישאל אותו שאלות ולא יתחקר ולא יעניש. מי שמנסה לשמור על צלם אנוש ישמור, אבל יידע שייתכן שהמחליפים שלו בגזרה

אינם חולקים עמו את אותו סולם ערכים. כך שהאיש ששרד כתוצאה של החלטתו היום ימות כנראה מחר. ואם לא מחר אז מחרתיים.

באמצע נובמבר סיימנו את המשימה ב"מסדרון" נצרים והוחלפנו בידי חטיבה אחרת. כעת הם יהיו אלה שיבצעו את המשימה הכי לא ערכית שביצעתי בחיי.

והערה אחרונה: יש רבים שכותבים ברשתות החברתיות "תסרבו", או "אל תסכימו", או "לכו משם עם כל הגדוד". זה בולשיט. מלחמה היא שטח אפור מאוד. מעטים המצבים שבהם היא מוצדקת לגמרי, כמו ב–7 באוקטובר 2023, כשספק אם היו ישראלים שלא חשבו שחובה לתקוף ברצועת עזה.

מעטים גם המצבים שבהם היא אינה מוצדקת לגמרי, כמו המקרה שבו ניתנה פקודה לירות למוות באדם לא חמוש המניף דגל לבן. כל השאר הוא אפור. לפעמים אפור בהיר, לפעמים אפור כהה, אבל אפור. ואז, אל מול האפור, ניצבים החברים שאתה לא רוצה לעזוב ולתת להם להיטחן בעמדה, והרעות, והאחווה, והנאמנות ליחידה, לחברים, לצבא, למדינה. במקום להטיף מוסר לחיילי המילואים שיפגינו בשבילכם, צאו אתם להפגין.

הכותב סיים באחרונה "סבב" מילואים של 86 ימים בגזרת נצרים

לחצו לקבלת עדכונים בנושא:

